

LUNDS
UNIVERSITET

Absolut barnfattigdom vs. relativ barnfattigdom

- En argumentationsanalys av debatten kring Rädda Barnens årsrapport om barnfattigdom i Sverige

Avdelningen för mänskliga rättigheter
Historiska institutionen
Kurskod: MRSG20dk3
Termin: Vårterminen 2013
Författare: Lovisa Harfeldt
Handledare: Åsa Burman

Abstract

This essay is an analysis of the on-going debate concerning child poverty in Sweden. In what follows, I will outline the most significant definitions of child poverty currently in use. These are absolute poverty, absolute poverty in a Swedish context and relative poverty. I have based my discussion of these issues on Save the Children Sweden's report on child poverty, along with its strongest counter-response, and the recommendation of article 27 of the Convention on the Rights of the Child. I will argue that there is often confusion as to which of the above definitions of child poverty is being used, and disagreement as to which ought to be used. This is a central part of the debate, and the purpose of this essay is to establish and clarify the appropriate definition of child poverty in Sweden.

Keywords: Measuring human rights; child poverty; absolute poverty; relative poverty; Save the Children Sweden; OECD-countries; Convention on the rights of the child; article 27.

Nyckelord: Att mäta mänskliga rättigheter; barnfattigdom; absolut fattigdom; relativ fattigdom; Rädda Barnen Sverige; OECD-länder; Konventionen om barnets rättigheter; artikel 27.

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	3
1.1 Syfte och frågeställning.....	4
1.2 Materialavgränsning.....	4
2 Teori.....	7
2.1 Artikel 27 i Barnkonventionen.....	7
2.2 Olika definitioner av fattigdom.....	9
2.2.1 Absolut fattigdom.....	10
2.2.2 Absolut fattigdom i svensk kontext.....	10
2.2.3 Relativ fattigdom.....	11
2.3 Metoder kring mätningar av barnfattigdom.....	12
3 Metod.....	14
3.1 Metodologisk reflektion.....	14
3.2 Argumentationsanalys.....	14
3.3 Begreppsanalys.....	15
4 Material.....	17
4.1 Rädda Barnens årsrapport.....	17
4.1.1 Låg inkomststandard.....	17
4.1.2 Försörjningsstöd.....	19
4.2 Kritik mot Rädda Barnens rapport.....	20
5 Analys.....	21
5.1 Argumentationsanalys: Olika definitioner av fattigdom.....	21
5.1.1 Begreppslig förvirring.....	22
5.1.2 Oenighet kring begreppen.....	24
5.2 Argumentationsanalys: Problematik kring mätningar.....	25
6 Slutdiskussion.....	28
7 Referenser.....	30

1. Inledning

Barnfattigdom har under en längre tid varit en omtvistad fråga där allmänheten inte riktigt är överens om hur situationen ser ut i Sverige. Debatten fick nytt bränsle efter Uppdrag gransknings reportage som i januari 2013 kritiserade olika organisationer för hur de framställde situationen av barnfattigdom i Sverige. Rädda Barnen, en av de organisationer som blev granskade i programmet, är en barnrättsorganisation som jobbar för att göra barns röster hörda och för att förverkliga barns rättigheter i Sverige.¹ Rädda Barnen har sedan 2002 årligen gett ut rapporter om barnfattigdom för att belysa problemet i Sverige. Detta har gjorts i samarbete med Tapio Salonen som är professor i socialt arbete vid Malmö högskola.² Tapio Salonen är ledande inom forskning av fattigdom och har på uppdrag av Rädda Barnen framställt rapporterna. Dessa rapporter har således, även långt innan Uppdrag gransknings sändning, startat en debatt i samhället och en sak man är väldigt oeniga om är ifall siffrorna faktiskt stämmer. Man är i debatten även oense om vilka begrepp man använder sig av i rapporten, det finns kritiker som hävdar att absolut fattigdom, det begrepp som Rädda Barnen använder sig av, inte existerar i ett välfärdsland som Sverige.³

När man talar om fattigdom så finns det två slags vanligt förekommande definitioner som används för att mäta fattigdom i olika länder, det ena är som tidigare nämnt absolut fattigdom och det andra är relativ fattigdom.⁴ Vad gäller absolut fattigdom så använder man sig av ett fixerat mått där det finns en bestämd gräns för vad fattigdom innebär. Relativ fattigdom däremot innebär att man sätter fattigdomen i relation till någonting annat, alltså till exempel en procentsats av något föränderligt så som medianlönen i ett land.⁵ Jag ska i ett senare skede i uppsatsen gå in djupare på respektive definition och vad de betyder.

Jag själv blev intresserad av debatten i samband med Uppdrag gransknings

¹ Tapio Salonen, *Barns ekonomiska utsatthet under 1990-talet*, Rädda Barnen, 2002, s. 10.

² Tapio Salonen, *Barns ekonomiska utsatthet i Sverige*, Rädda Barnens årsrapport, 2012:2, s. 5.

³ Sture Boström, Reservera fattigdomsbegreppet till de riktigt fattiga, *Insändare, Bohusläningen*, 2013-03-15.

⁴ Miles Corak, *Principles and Practicalities for Measuring Child Poverty in the Rich Countries*, IZA Discussion Papers, No. 1579, 2005, s. 9.

⁵ Ibid.

program och insåg ganska snart att man många gånger pratade förbi varandra. Eftersom jag själv jobbar mycket med Rädda Barnen så låg det nära till hands att börja undersöka de olika definitionerna och vad de innebar.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med den här uppsatsen är att bringa ordning i den något förvirrade debatten kring barnfattigdom i Sverige. Jag ska reda ut missförstånden som debatten har orsakat men även analysera hur och var missförstånden rotat sig. För att kunna uppnå syftet måste jag söka svar på följande frågor;

- Vilka definitioner använder man sig av i debatten och vari rotar sig förvirringen?
- Vilken definition menar debattörerna att man bör använda sig av och kan barnkonventionen hjälpa oss att besvara frågan?
- Vilken problematik finns kring mätningar av barnfattigdom och hur relevanta är de i debatten?

Rädda Barnen hävdar genom sina mätningar att det år 2010 fanns 242 000 barn som levde under gränsen för vad som enligt dem definieras som skälig levnadsstandard.⁶ Angående siffran finns det kritiker som hävdar att detta inte stämmer och att man i Sverige endast kan tala om relativ fattigdom.⁷ I denna debatt har det enligt min mening skapats missförstånd och man är inte riktigt överens om vad de olika definitionerna absolut respektive relativ fattigdom faktiskt betyder.

1.2 Materialavgränsning

Jag själv jobbar mycket med Rädda Barnen och måste därför i den här studien försöka att så långt som möjligt ha en objektiv syn när jag studerar rapporten och

⁶ T. Salonen, 2012:2, s. 6.

⁷ SIGNERAT, Fåtal fattiga i Sverige, *Upsala Nya Tidning*, 2013-03-06, <http://www.unt.se/ledare/fatal-fattiga-i-sverige-2309464.aspx>.

analyserar dess starka och svaga sidor. För att öppna upp mina ögon för kritik mot rapporten har jag i mitt arbete tagit del av den nationella debatten genom att jag har läst debattartiklar, insändare och allmänna invändningar till rapporten. Jag har här varit tvungen att göra ett urval av de artiklar som jag tycker är mest relevanta för min uppsats och fokuserat på de vanligaste invändningarna som har kommit fram när jag gått igenom olika nyhetsflöden och debattforum i samband med rapportsläppen. Jag har främst riktat in mig på debattartiklar och insändare då jag har varit tvungen att begränsa mig på grund av tidsbrist. Det jag även vill poängtera i min analys av debatten kring rapportsläppen är att jag framför allt har fokuserat på den sista rapporten som kom i december 2012, men även gått in lite på debatter kring några av de tidigare rapporterna då jag funnit att kritiken har skiftat lite i fokus. Jag kommer gå in djupare kring detta i ett senare skede.

Uppdrag granskning sände som tidigare nämnts i januari ett program om barnfattigdom där bland andra Rädda Barnen, Majblomman och BRIS kritiserades. Kritiken mot just Rädda Barnen riktade sig framför allt mot en kampanj om barnfattigdom som Rädda Barnen själva lade ner under år 2011.⁸ Eftersom kritiken i programmet främst är riktad mot kampanjen och inte rapporten har jag valt att bortse från kritiken som tas upp där.

Rädda Barnen utgår i sina undersökningar ifrån FN:s konvention om barnets rättigheter, även kallad barnkonventionen, och därför har jag läst delar av United Nations Children's Fund's (UNICEF) Handbok om barnkonventionen.⁹ Där förklaras det hur man i FN arbetade fram artikel 27 vid skapandet av konventionen och man ger förklaringar till varje paragraf och de underliggande syftena i dem.¹⁰ Jag har valt att endast fokusera på artikel 27 eftersom det är den artikeln som Rädda Barnen utgår ifrån i sina mätningar och hur de definierar barnfattigdom.¹¹

Rädda Barnen har sedan den första rapporten släpptes 2002 årligen gett ut rapporter för att belysa hur barnfattigdom ser ut i Sverige.¹² För att få förståelse för hur man har arbetat fram de olika måtten har jag valt att även gå in djupare på den första rapporten där Tapio Salonen mer detaljerat beskriver hur de olika måtten har

⁸ Rädda Barnen, *Rädda Barnen kommenterar Uppdrag granskning*, 2013-01-16.

<http://www.raddabarnen.se/lokalforeningar/syd/skane-lan/7890/nyheter/radda-barnen-kommenterar-uppdrag-granskning/>

⁹ UNICEF, *Handbok om Barnkonventionen*, Printing Malmö AB, Malmö, 2008, s. 10.

¹⁰ UNICEF, 2008, s. 287.

¹¹ T. Salonen, 2012:2, s. 9.

¹² T. Salonen, 2012:2, s. 6.

tagits fram och varför just dessa är relevanta i Sverige.¹³

Sverige är medlem av Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), en organisation som har som syfte att förbättra ekonomin och det sociala välbefinnandet hos människor.¹⁴ På grund av detta ansåg jag att det i mitt arbete är viktigt att ta del av vilka rekommendationer det finns kring mätningar av barnfattigdom i OECD-länder. Jag har här läst en artikel av Miles Corak som är väl insatt i ämnet och hans rekommendationer i frågan har hjälpt mig att få förståelse för vilka som är de viktigaste komponenterna i att få fram så sanningsenliga och aktuella resultat som möjligt.¹⁵ Anledningen till att jag valde just Miles Corak är att artikeln han har skrivit är ett bidrag till en större rapport ”Child Poverty in Rich Countries 2005” skriven av UNICEF Innocenti Research Centre och känns därför väldigt aktuell i frågan om barnfattigdom i Sverige.¹⁶

¹³ T.Salonen, 2002, s. 23-34.

¹⁴ Organisation for Economic Co-operation and Development, *Our mission*, 2012-05-27.
<http://www.oecd.org/about/>

¹⁵ M. Corak, 2005, sida för abstract utan sidnummer.

¹⁶ M. Corak, 2005, sida för abstract utan sidnummer.

2. Teori

För att kunna föra en aktuell diskussion och för att kunna reda ut begreppen och de olika definitioner som vi brottas med i den här debatten har jag valt att utgå ifrån samma grund som Rädda Barnen gör i sin rapport, nämligen artikel 27 i barnkonventionen.

Artikel 27 har stor betydelse för hur man definierar barnfattigdom både internationellt och i Sverige. Artikeln används som riktlinje av många teoretiker för att undersöka om barns rättigheter implementeras i samhället.¹⁷ Rädda Barnen har därmed tolkat artikel 27 och utifrån den definierat barnfattigdom.

Det jag också belyser i mitt teoriavsnitt är vilka olika definitioner det finns av barnfattigdom, hur dessa ska tolkas och vilka rekommendationer som finns vid mätningar av barnfattigdom. Miles Corak är här en viktig teoretiker men jag har även hämtat idéer från Adam Smith som var verksam under sent 1700-tal och hade redan då viktiga analytiska poänger kring definitioner av fattigdom.¹⁸

2.1 Artikel 27 i FN:s konvention om barnets rättigheter

Artikel 27

1. Konventionsstaterna erkänner rätten för varje barn till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling.
2. Föräldrar eller andra som är ansvariga för barnet har, inom ramen för sin förmåga och sina ekonomiska resurser, huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnets utveckling.
3. Konventionsstaterna skall i enlighet med nationella förhållanden och inom ramen för sina resurser vidta lämpliga åtgärder för att bistå föräldrar och andra som är ansvariga för barnet att genomföra denna rätt och skall vid behov tillhandahålla materiellt bistånd och utarbeta stödprogram, särskilt i fråga om mat, kläder, och bostäder.

¹⁷ M. Corak, 2005, s. 1. T. Salonen, 2012:2, s. 9.

¹⁸ Adam Smith, *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, Published by Thomas Nelson, Edinburgh, 1843, s. 368.

4. Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder för att säkerställa indrivning av underhåll för barnet från föräldrar eller andra som har ekonomiskt ansvar för barnet, både inom konventionsstaten och från utlandet. Särskilt i de fall då den person som har det ekonomiska ansvaret för barnet bor i en annan stat än barnet skall konventionsstaterna främja såväl anslutning till internationella överenskommelser eller ingående av sådana överenskommelser som upprättande av andra lämpliga arrangemang.¹⁹

Artikel 27 i FN:s konvention om barnets rättigheter, även kallad barnkonventionen, handlar om barns okränkbara rätt till en skälig levnadsstandard som främjar dess utveckling.

UNICEF har som jag tidigare nämnde arbetat fram en handbok om barnkonventionen. I handboken beskrivs vad som ligger bakom artikel 27 och vad den har för syfte när det kommer till barnets rättigheter.²⁰ Jag kommer här ta hjälp av handboken för att reda ut vad som är de absolut viktigaste momenten i artikeln. Det som dock bör noteras är att det trots det faktum att jag har tagit hjälp av handboken fortfarande råder vissa oklarheter kring vad man faktiskt bör mena med skälig levnadsstandard och barnets utveckling, och i vilken utsträckning detta ska göras då man använder sig av vaga begrepp i beskrivningarna.

Artikel 27 har enligt handboken som syfte att främja barnets utveckling och i och med detta krävs skälig levnadsstandard i form av bostad, mat och kläder. Det som framför allt poängteras i beskrivningen av artikel 27 är att varje land måste införliva denna rättighet utifrån sina resurser.²¹ I och med att man faktiskt utförligt påpekar att varje land ”inom ramen för sina resurser ska vidta lämpliga åtgärder” för att förverkliga rätten till skälig levnadsstandard kan man tolka artikeln som relativ och att ska förstås i relation till landets förutsättningar.

Anledningen till att jag har med hela artikel 27 är att den i sin helhet är relevant för hur man tolkar skälig levnadsstandard. De paragrafer som dock är mest relevanta för mitt arbete är paragraf 1, 2 och 3, därför vill jag beskriva dem lite mer ingående.

Första paragrafen ger övergripande information om vad som är det väsentliga i artikeln, det vill säga att man ska främja barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling och en förutsättning för detta är skälig levnadsstandard.²² Andra paragrafen går vidare till att huvudansvaret ligger på föräldrarna eller andra

¹⁹ FN:s konvention om barnets rättigheter, 1989, art 27, <http://unicef.se/barnkonventionen>.

²⁰ UNICEF, 2008, s. 287.

²¹ UNICEF, 2008, s. 289.

²² UNICEF, 2008, s. 288.

vårdnadshavare att förse barnet med det som paragraf 1 förespråkar.²³ Tredje paragrafen är en viktig komponent för att tolka fattigdom just i Sverige och denna talar om att ”vid behov” måste konventionsstaterna stödja föräldrarna eller andra vårdnadshavare. I handboken läggs det tyngd på att det är just föräldrarna som ska bistås och inte barnet, detta på grund av att barnet är beroende av sina föräldrar och därför ska biståndet gå till dem så att barnet i sin tur kan bli försörjt av sina föräldrar och inte av staten.²⁴

I handboken har man citerat kommittén för barnkonventionen i den allmänna kommentaren ”Att genomföra barns rättigheter under deras tidiga utveckling”:

... Att växa upp i relativ fattigdom undergräver barns välbefinnande, sociala tillhörighet och självkänsla och minskar möjligheterna till lärande och utveckling. Att växa upp i absolut fattigdom får ännu allvarligare konsekvenser genom att barns överlevnad och hälsa hotas, och deras grundläggande livskvalitet undergrävs. Konventionsstaterna uppmanas att genomföra systematiska strategier för att minska fattigdomen under barns tidiga utveckling och att bekämpa dess negativa följder för barns välbefinnande ...²⁵

Skälet till att jag har med detta citat är att påvisa hur stor tyngd barnets utveckling har i artikel 27 och att den kan påverkas i absolut fattigdom såväl som i relativ fattigdom.

2.2 Olika definitioner av barnfattigdom

Det finns som tidigare nämnt olika definitioner av fattigdom och för att kunna förstå hur de ska användas måste man ha en klar bild av vad varje definition innebär. I det här stycket kommer jag att förklara vad respektive definition betyder och vad som kännetecknar skillnaderna dem emellan. De definitioner jag hittills till störst del har berört är absolut fattigdom och relativ fattigdom. Det som måste uppmärksammas i det här skedet är att det i Rädda Barnens rapport har arbetats fram vad jag anser vara en slags hybrid mellan dessa två definitioner vilken är absolut fattigdom i svensk kontext.

²³ UNICEF, 2008, s. 289.

²⁴ UNICEF, 2008, s. 289f.

²⁵ UNICEF, 2008, s. 288.

2.2.1 Absolut fattigdom

När man talar om absolut fattigdom menar man till exempel att en familj har så pass låg inkomst att man inte kan införskaffa de allra nödvändigaste sakerna, så som kläder, mat och bostad, för att skapa sig en skälig levnadsstandard.²⁶

Det finns olika sätt att definiera absolut fattigdom men det som är mest känt och som används som ett mått i internationell kontext är när man drar gränsen för fattigdom vid 1 USD per dag, det vill säga cirka 7 svenska kronor.²⁷ Detta är ett mått som används vid internationell statistik men frågan är om det är något som är relevant att använda sig av i svensk kontext. Skulle man använda sig av den absoluta fattigdomsdefinitionen skulle i princip inga barn vara fattiga i Sverige eftersom det med största säkerhet inte finns någon som lever på 1 USD om dagen då detta är helt orimligt i ett rikt land som Sverige.

2.2.2 Absolut fattigdom i svensk kontext

“[b]y necessities I understand not only the commodities which are indispensably necessary for the support of life, but what ever the customs of the country renders it indecent for creditable people, even the lowest order to be without.”²⁸

Det Adam Smith menar i detta citat är att oavsett vad minsta minimum för överlevnad är måste det sättas i relation till det samhälle man lever i. Jag tolkar det som att det Smith ansåg giltigt för mer än 200 år sedan exemplifierar definitionen absolut fattigdom i svensk kontext som den förefaller idag.

Det jag vill poängtera med citatet är att den här definitionen betyder att man måste förstå absolut fattigdom utifrån en svensk kontext, man skulle kunna säga att det är en hybrid av absolut fattigdom och relativ fattigdom.

Absolut fattigdom i svensk kontext är den definition som Rädda Barnen använder sig av. De utgår ifrån artikel 27 i barnkonventionen som säger att barn har rätt till skälig levnadsstandard och att denna rätt ska implementeras utifrån landets resurser och förutsättningar.²⁹ Definitionen betyder således att man använder sig av

²⁶ FN-förbundet, Fattigdom, 2013-05-27, <http://www.globalis.se/Tema/Fattigdom>.

²⁷ Ibid.

²⁸ A. Smith, 1843, s. 368.

²⁹ FN:s konvention om barnets rättigheter, 1989, art 27, <http://unicef.se/barnkonventionen>.

ett absolut mått. Detta innebär till exempel en fixerad summa som man har att utgå ifrån varje månad och som inte står i relation till hur inkomstspridningen i ett land ser ut.³⁰ Det som här är relevant att utgå ifrån är vad man som person eller familj behöver i ett hushåll för att överleva i Sverige. I svensk kontext är det internationella måttet om 1 USD per dag inte relevant då detta skulle vara helt orimligt i ett land som Sverige. Det man enligt Rädda Barnen i stället måste göra när man mäter absolut fattigdom i till exempel svensk kontext är att utgå ifrån omgivningen och förstå fattigdomen relativt.

2.2.3 Relativ fattigdom

Med relativ fattigdom menar man å andra sidan att situationen sätts i relation till något annat. I EU mäter man relativ fattigdom, även kallat ”risk at poverty”,³¹ och det innebär att man mäter klyftorna i ett samhälle och ser till hur stor till exempel inkomstspridningen är i ett land. I stället för att utgå ifrån en fast summa så utgår man ifrån hur situationen ser ut i relation till resten av befolkningen. Enligt EU-måttet så är man fattig om en persons inkomst ligger under 60 procent av landets uträknade medianlön.³² Med medianlön menas att man använder sig av lönen som är i mitten av en population. Det vill säga att det finns lika många som tjänar mer än denna person som det finns människor som tjänar mindre.

För att förstå relativ fattigdom lite bättre kan man förklara det i relation till det absoluta måttet där antalet fattiga varken ökar eller minskar om inkomstspridningen i ett land förändras. Om man skulle säga att det absoluta måttet ligger vid 6000 kr i månaden så är fortfarande lika många människor fattiga om inkomsterna ökar generellt i den högvärlönde delen av befolkningen. Däremot om man använder sig av ett relativt mått, det vill säga ett mått som står i relation till vad andra tjänar, så påverkas gränsen för vad fattigdom är. Om medianlönen stiger så stiger även antalet fattiga eftersom man använder sig av procentsatser. Om medianlönen ligger på 10 000 kr i månaden så ligger fattigdomsgränsen enligt EU-måttet vid 6000 kr i månaden, vilket är detsamma som det absoluta måttet. Om medianlönen däremot

³⁰ Rädda Barnen, *Frågor och svar om barnfattigdom i Sverige*, 2013-05-27, (sidnummer ej angivet).
<http://www.raddabarnen.se/Documents/vad-vi-gor/sverige/samhallets-ansvar/barnfattigdom/Frågor%20och%20svar%20om%20barnfattigdom%20i%20Sverige.pdf>

³¹ Ibid.

³² T. Salonen, 2012:2, s. 11.

skulle stiga till 100 000 kr i månaden så skulle fattigdomsgränsen i stället dras vid 60 000 kr i månaden. Vid det absoluta måttet så ligger fattigdomsgränsen oavsett medianlön kvar vid 6000 kr i månaden. Detta är ett extremt exempel men det är endast för att illustrera hur resultatet kan skilja sig beroende på vilket mått man använder sig av.

2.3 Metoder kring mätningar av barnfattigdom

I det här avsnittet kommer jag att med hjälp av Miles Coraks rekommendationer förklara relativt kortfattat hur mätningar av barnfattigdom kan gå till. Genomgående i sin text refererar Corak tillbaka till barnkonventionens artikel 27, hur den ska tolkas i avseendet och vad man bör ta i beaktande i förhållande till artikeln.³³

För att begränsa mig här har jag valt att fokusera på tre enligt Corak relevanta utmaningar som man ställs inför vid mätningar av barnfattigdom. Den första är att man först måste hitta en definition av landets resurser och hur dessa resurser ska mätas. Resurser som implementerar barnets rättigheter, i det här fallet artikel 27, kan benämnas på olika sätt, till exempel sjukvård och utbildning men också som ekonomiskt oberoende och inkomst.³⁴ Det som här måste tas i beaktning är att det inte finns en enda resurs som innefattar alla komponenter av vad artikel 27 menar med barnets utveckling. Man kan således inte täcka alla de olika resurser som krävs för att främja olika barns fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling genom att definiera en slags resurs.³⁵ Det som dock är viktigt är att använda sig av metoder som är väl accepterade i samhället och man måste försäkra sig om att man har tillförlitliga data att utgå ifrån.³⁶

När man väl har definierat resurser är det andra steget att bestämma vad en miniminivå för resurser är, vad som är absolut lägsta gräns för att man ska klara sig. Man kan här genom hjälp av olika definitioner skilja de fattiga från de icke-fattiga. Centrala begrepp är absolut fattigdom och relativ fattigdom. Corak menar i denna argumentation att det är viktigt att måttet är aktuellt i relation till omgivningen och

³³ M. Corak, 2005, s. 1.

³⁴ M. Corak, 2005, s. 4.

³⁵ M. Corak, 2005, s. 4.

³⁶ Corak, 2005, s. 4f.

samhället i stort.³⁷

Den tredje och sista utmaningen är hur man faktiskt ska räkna de fattiga. Det som är relevant är hur många av landets invånare som faktiskt är fattiga och var de ligger i förhållande till den minimigräns som har dragits. Beroende på om de ligger långt under gränsen för fattigdom eller precis i underkant kan vara relevant då det blir en fråga om hur detta ska vägas in i beräkningarna.³⁸ Det som enligt Corak är viktigt att ta med i beräkningarna är att det kan bli vissa påslag eller bortfall beroende på vad man använder sig av för definition av resurser, mätmetod etc. Det som dock kan vara lämpligt är att man använder sig av en kombination av olika mått för att på bästa sätt täcka så många aspekter som möjligt och få en indikation om hur situationen ser ut.³⁹ För att exemplifiera Coraks poäng så använder till exempel Rädda Barnen sig av de båda måtten låg inkomststandard och försörjningsstöd för att täcka en bredare definition än om de endast använt sig av det ena måttet.⁴⁰

³⁷ Corak, 2005, s. 9f.

³⁸ Corak, 2005, s. 15.

³⁹ Corak, 2005, s. 16.

⁴⁰ T. Salonen, 2012:2, s. 14.

3. Metod

3.1 Metodologisk reflektion

Det jag vill göra läsaren uppmärksam på är att jag själv jobbar mycket med Rädda Barnen och eftersom jag är väl insatt i vilka frågor de värdesätter finns risken att jag i mitt arbete inte kan ha en fullt objektiv hållning. Jag inser att detta kan vara ett problem och att jag därför måste försöka se på rapporten och de fakta jag tar del av ur olika synvinklar och även ta hjälp av samhällsdebatten för att öppna upp mina ögon för kritik som kan ställas mot rapporten. Jag måste även poängtera att mitt syfte med den här uppsatsen varken är att försvara eller kritisera Rädda Barnens rapport, utan främst analysera vilka begrepp som används i samhällsdebatten idag. Utifrån detta ska jag sedan komma fram till vad förvirringen grundar sig i och vilket begrepp man anser att man bör använda sig av. För att på bästa sätt kunna göra detta har jag valt att använda mig av metoden argumentationsanalys. Inom argumentationsanalysen finns det olika tillvägagångssätt och jag har valt att använda mig av begreppsanalys som ytterligare ett redskap för att uppnå mitt syfte med uppsatsen.

3.2 Argumentationsanalys

Argumentationsanalys är ett verktyg där man försöker bringa ordning i en argumenterande text.⁴¹ En argumenterande text kan vara fylld av flera olika argument som många gånger går i varandra. Det man gör genom en argumentationsanalys är att lyfta fram en tes som författaren har och därefter vilka argument de har för att styrka tesen.⁴² En tes kan till exempel vara att en kritiker till rapporten säger att det inte finns barnfattigdom i Sverige. Den här tesen styrker personen med olika argument, till exempel kan ett argument vara att det inte finns någon barnfattigdom eftersom man endast kan räknas som fattig om man lever på cirka 1 USD per dag.

⁴¹ Lena Halldenius, Åsa Burman, *Lathund i argumentationsanalys*, Mänskliga rättighetsstudier, Lunds Universitet, HT12, s. 1.

⁴² L. Halldenius, Å. Burman, HT12, s. 1f.

Jag har i mitt arbete valt att analysera debatten kring de olika begreppen relativ och absolut fattigdom och deras relevans i svensk kontext genom att titta på olika nyhetsströmningar, debattartiklar och teorier kring de olika begreppen. Jag har även tittat lite på problematiken kring mätningar av fattigdom och hur argumentationen ser ut avseende data och siffror. Argumentationsanalysen blir därför ett väldigt behjälpligt redskap för att kunna reda ordning i debatten och således uppnå mitt syfte med uppsatsen.

3.3 Begreppsanalys

Som metod har jag även valt att använda mig av begreppsanalys som är en del av argumentationsanalysen. Eftersom begreppen och hur man använder sig av olika definitioner är så centrala punkter i den här debatten är det viktigt att bringa ordning i vilka argumentationer som är giltiga givet vilka definitioner.⁴³

Jag kommer använda mig av två olika typer av begreppsanalys, det vill säga deskriptiv och normativ. I den deskriptiva begreppsanalysen redogör man för påståenden som säger att något är på ett visst sätt.⁴⁴ Det jag i det här fallet kommer att göra med hjälp av den deskriptiva begreppsanalysen är att analysera hur kritikerna använder sig av definitionerna och om de i vissa avseenden möjligtvis använder sig av fel definition givet vad de argumenterar för. Det som gör att den normativa begreppsanalysen skiljer sig från den deskriptiva är att man här i stället analyserar hur någonting, till exempel olika definitioner av fattigdom, kanske bör tolkas och användas.⁴⁵

Ett argument kan som jag tidigare nämnde vara giltigt givet att man använder sig av en viss definition dock behöver argumentet inte vara sant med tanke på att definitionen man använder sig av kan vara felaktig.⁴⁶ Det är alltså viktigt att reda ut vilka definitioner som används i debatten för att kunna avgöra om de har relevans för diskussionen. Genom att använda mig av den deskriptiva begreppsanalysen kommer jag således att redogöra för förvirringen i debatten medan den normativa begreppsanalysen kommer att användas för att reda ut vilken definition man i

⁴³ L. Halldenius och Å. Burman, HT12, s. 3.

⁴⁴ L. Halldenius och Å. Burman, HT12, s. 5.

⁴⁵ L. Halldenius och Å. Burman, HT12, s. 5.

⁴⁶ L. Halldenius och Å. Burman, HT12, s. 3.

debatten menar att man bör använda sig av. Den här skillnaden kommer att bli tydlig i analysen då jag delat upp analysen kring definitionerna i en deskriptiv och en normativ begreppsanalys.

Genom dessa verktyg kommer jag kunna bringa ordning i debatten, skilja ogiltiga argument från de som har relevans och framför allt komma fram till ett svar på en av mina frågeställningar om vilken definition som är den mest relevanta för mätningar av barnfattigdom i Sverige.

4. Material

4.1 Rädda Barnens årsrapport

I min studie har jag valt att fokusera på Rädda Barnens rapporter om barnfattigdom i Sverige. Rädda Barnen började sitt arbete med att kartlägga barnfattigdom i Sverige år 2002 och har sedan dess årligen gett ut rapporter som ska spegla hur barnfattigdomen ser ut i svensk kontext. Hittills täcker studien åren 2000 till 2010.⁴⁷

Det började med en studie där man ville redogöra för de ekonomiskt svåra åren under 1990-talet då man såg att fattigdomen generellt ökade över hela landet.⁴⁸ Det man ville fokusera på var hur barn påverkades av den ekonomiska krisen och man kallade studien ”*Barns ekonomiska utsatthet under 1990-talet*”.⁴⁹ Detta var således början på en mer långsiktig studie där man varje år gjort en uppföljning som resulterat i dessa rapporter som kartlägger hur barnfattigdomen ser ut och vilka eventuella skiftningar man kan se under årens lopp.⁵⁰

Rädda Barnen har med hjälp av Tapio Salonen, professor i socialt arbete vid Malmö högskola, kunnat ta fram ett absolut mått för att mäta barnfattigdom i Sverige. Tapio Salonen är den person som står bakom undersökningarna och är som tidigare nämnt specialiserad i studier inom fattigdom. Mätningarna som görs i studien är baserade på två separata mått för fattigdom vilka är låg inkomststandard och försörjningsstöd.⁵¹

4.1.1 Låg inkomststandard

Låg inkomststandard är ett mått som används av Statistiska Centralbyrån (SCB) och är framtaget för att kartlägga fattigdom i Sverige.⁵² För ett hushåll med en vuxen och ett barn gick gränsen för låg inkomststandard år 2010 vid 11 453 kronor per månad

⁴⁷ T. Salonen, 2012:2, s. 6.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ T. Salonen, 2002, s. 1.

⁵⁰ T. Salonen, 2012:2, s.6

⁵¹ T. Salonen, 2012:2, s. 14f.

⁵² T. Salonen, 2012:2, s. 14.

och för ett hushåll med två vuxna och två barn låg den på 17 457 kronor per månad.⁵³ För att få fram måttet låg inkomststandard måste man räkna med både inkomster och utgifter per konsumtionsenhet, alltså per person, i ett hushåll. Utifrån detta kan man avgöra om ett hushåll ligger under gränsen för vad man anser vara fattigdom. Måttet låg inkomststandard kan således räknas ut genom följande ekvation:

$$\text{Inkomststandard} = \frac{\text{Disponibel inkomst per konsumtionsenhet}}{\text{Norm för konsumtion} + \text{boendenorm}}.^{54}$$

Med disponibel inkomst menar man den inkomst man har att röra sig med per person i ett hushåll efter att skatt har dragits av. Norm för konsumtion och boendenorm innebär vad man har för faktiska utgifter, dessa normer har tagits fram av Socialstyrelsen.⁵⁵ Man utgår här ifrån vad hushållet har för gemensam inkomst, alla familjemedlemmars inkomster och bidrag räknas således in. I en uträkning av låg inkomststandard sätts hushållets storlek i relation till den disponibla inkomsten hushållet sammantaget har och för att få fram inkomst per konsumtionsenhet använder man sig av en så kallad ekvivalensskala.⁵⁶ Anledningen till att man använder sig av en ekvivalensskala är för att man vill beräkna varje person individuellt, man tar då fram värden för de olika personerna i hushållet då alla personer i ett och samma hushåll inte konsumerar lika mycket. I det här fallet använder man sig av SCB:s ekvivalensskala och ger den första vuxna personen värdet 1.0 och den andra vuxna personen 0.66.⁵⁷ Barn har här olika värden beroende på ålder men ett barn som är till exempel mellan 4-10 år har ett värde på 0,57.⁵⁸ Man adderar här ihop värdena för de olika individerna i hushållet och får på så sätt fram vad varje person har för disponibel inkomst per år. Ett exempel kan vara ett hushåll som består av en vuxen och ett barn ger det sammanlagda värdet 1,57. Genom att dividera detta med den sammanlagda disponibla inkomsten som skulle kunna vara 140 000 kronor per år så får vi fram inkomsten per konsumtionsenhet. Det vill säga,

⁵³ T. Salonen, 2012:2, s. 15.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ För att läsa mer om norm för konsumtion och boendenorm se T. Salonen, 2012:2, s.15f.

⁵⁶ För mer information om mätningar med ekvivalensskala se Statistiska Centralbyråns hemsida: http://www.scb.se/statistik/BE/BE0701/2000I02/BE51ST0002_15.pdf.

⁵⁷ T. Salonen, 2012:2, s. 15.

⁵⁸ T. Salonen, 2012:2, s.15.

$140\ 000 / 1,57 = 89\ 172$.⁵⁹ Detta resultat divideras sedan med norm för konsumtion och boendenorm och man kan i en sådan här mätning således se om hushållet ligger under gränsen för låg inkomststandard.

4.1.2 Försörjningsstöd

Det andra måttet för fattigdom är som tidigare nämnts försörjningsstöd och här räknas alla som lever på försörjningsstöd in. För att räknas in under detta mått räcker det att man har fått försörjningsstöd under en månad av inkomstårets tolv månader. Måttet försörjningsstöd innebär att man som hushåll är berättigad att söka stöd om man inte har tillräckliga resurser till att försörja sig.⁶⁰ Rädda Barnen har använt sig av två typfamiljer som exempel för att illustrera hur försörjningsstödet kan fördelas, jag använder mig här av samma exempel:

Typfamilj 1. Familjen Olsson som består av Kerstin som är ensamstående vårdnadshavare med ett barn, Caroline, 8 år. Riksnorm: 5 890 kr. Därtill tillkommer beräkning av faktisk boendekostnad och andra eventuella godkända utgifter. Med en boendekostnad på 4 700 kr/månad blir familjen berättigade till försörjningsstöd ifall deras inkomster efter skatt understiger 10 590 kr/månad under år 2010.

Typfamilj 2. Familjen Karlsson som består av Hans och Gunilla med barnen Jens, 7 år och Johan, 16 år. Riksnorm: 11 290 kr. Därtill tillkommer beräkning av faktisk boendekostnad och andra eventuella godkända utgifter. Med en boendekostnad på 5 800 kr/månad blir familjen berättigade till försörjningsstöd ifall deras inkomster understiger 17 090 kr/månad under år 2010.⁶¹

Typfamilj 1 är alltså berättigad försörjningsstöd om de lever på mindre än 10 590 kronor i månaden vilket är under gränsen för låg inkomststandard för en vuxen och ett barn. Samma sak gäller för typfamilj 2. De har rätt till försörjningsstöd om de lever på mindre än 17 090 kronor i månaden, vilket är 367 kronor under gränsen för låg inkomststandard för två vuxna och två barn.

För att få fram ett aktuellt och sanningsenligt barnfattigdomsindex har Rädda Barnen adderat ihop måtten låg inkomststandard och försörjningsstöd för att sedan subtrahera de personer som räknats in dubbelt, det vill säga de som räknas in i både

⁵⁹ Rädda barnen, *Barnfattigdomen i Sverige. Sammanfattning 2012:2*, Rädda Barnen, 2012, s. 13.

⁶⁰ T. Salonen, 2012:2, s. 23.

⁶¹ T. Salonen, 2012:2, s. 24.

låg inkomststandard och försörjningsstöd.⁶²

Anledningen till att man valt en kombination av dessa två är för att få fram ett så trovärdigt och aktuellt svar som möjligt.

4.2 Kritik mot Rädda Barnens rapport

Rädda Barnen hävdar genom sina mätningar att det år 2010 fanns 242 000 barn som levde under gränsen för vad som enligt dem definieras som skälig levnadsstandard. Kritiker hävdar att dessa siffror inte stämmer och det har resulterat i en samhällsdebatt om barnfattigdom.

Jag har i mitt arbete och analys valt att begränsa mig till de vanligaste invändningarna man kan hitta i debatten, dessa gäller både definitionerna kring fattigdom och redovisningen av data. Genom att överskådligt läsa väldigt många debattartiklar rörande Rädda Barnen och deras rapport om barnfattigdom har jag lyckats se ett mönster i vilken som är den mest återkommande kritiken gentemot mätningarna och redovisningen av data. Jag har på så sätt kunnat kartlägga och välja ut de vanligaste invändningarna som ställs emot Rädda Barnen och sedan analysera kritiken gentemot fakta jag fått genom att ta del av rapporten.

⁶² Rädda Barnen, *Sammanfattning*, 2012, s. 14.

5. Analys

Det som framkommer klart och tydligt när man tittar på debattartiklar och insändare av olika slag är att man inte är eniga i frågan om hur barnfattigdom ska definieras och om resultaten som Rädda Barnen har kommit fram till i sina mätningar är korrekta. Att 242 000 barn skulle vara fattiga i Sverige är för många helt obegripligt när vi bor i ett land med så god ekonomi. Kritiker säger att om vi sätter det i relation till resten av världen så är vi ett av de länder som har absolut minst spridning av fattigdom och då således också barnfattigdom.⁶³

Det finns de som ger Rädda Barnen väldigt mycket kritik och tycker att de använder sig av felaktig data och att de även använder sig av felaktiga begrepp och definitioner. Jag tänkte därför här redogöra för de vanligaste invändningarna mot rapporten vad gäller data men framför allt definitionerna av barnfattigdom.

Något som jag har uppmärksammat när jag har tagit del av debatten är att fokus vad gäller invändningar skiftat från rapport till rapport. Kring den senaste rapporten som avser 2010 har det framför allt varit fokus på vilken definition man använder sig av och vad gäller rapporten som avser år 2009 är man mer oense kring mätningarna och redovisningen av data. Jag kommer själv framför allt fokusera på debatten kring definitionerna men jag vill även visa på att jag har uppmärksammat problematiken kring mätningarna. Jag har på grund av detta valt att dela upp även analysen i två delar där jag först går över debatten kring definitionerna och sedan i den andra delen tar upp invändningarna kring mätningarna.

5.1 Argumentationsanalys: Olika definitioner av barnfattigdom

Även kring definitionerna har jag märkt att det finns två olika spår att analysera, det ena är förvirringen kring begreppen och det faktum att man talar förbi varandra och

⁶³ SIGNERAT, Fåtal fattiga i Sverige, *Upsala Nya Tidning*, 2103-03-06.
<http://www.unt.se/ledare/fatal-fattiga-i-sverige-2309464.aspx>

använder sig av olika definitioner. Det andra spåret i debatten jag kommer att belysa är att man är oeniga kring vilken av definitionerna man bör använda. Den första delen blir således en deskriptiv begreppsanalys medan jag i den andra delen kommer att använda mig av den normativa begreppsanalysen.

5.1.1 Begreppslig förvirring

Jag har i min studie valt att fokusera på tre definitioner av barnfattigdom som är relevanta för samhällsdebatten idag. För att friska upp minnet ska jag här återigen kort förklara vad de handlar om för att det som läsare ska bli lättare att förstå förvirringen i debatten. Den första definitionen är absolut fattigdom där man i internationella sammanhang drar gränsen vid 1 USD per dag. Den andra är absolut fattigdom i svensk kontext och detta är något man måste särskilja ifrån absolut fattigdom i den internationella kontexten. Definitionen för absolut fattigdom i svensk kontext är något man måste förstå relativt, alltså i relation till det svenska samhället och vilka förutsättningar och resurser vi lever utifrån här. Den tredje definitionen är relativ fattigdom och det är ofta den mätstandard man utgår ifrån när man mäter fattigdom inom EU, det vill säga där gränsen för fattigdom dras vid till exempel 60 procent av medianlönen.

Under min efterforskning i den allmänna debatten har jag märkt att det finns en förvirring kring de olika definitionerna och hur man använder sig av dessa. Man använder sig av olika definitioner och givetvis olika definitioner finns olika sätt att mäta fattigdom och detta ger givetvis olika resultat. Som jag tidigare visade på så kan måttet man använder sig av vid mätning av absolut fattigdom ge ett helt annat resultat än det relativa fattigdomsmåttet och det är därför viktigt att man håller sig till rätt definition i debatten för att ens kunna föra en relevant diskussion. Använder man sig av olika definitioner i den här debatten bäddar detta för oenighet och missförstånd om man tror att man pratar om samma sak.

Det är som vi nu förstått lätt att blanda ihop de olika definitionerna om man inte har helt klart för sig vad de faktiskt handlar om. I en artikel har jag sett att man hävdar att Rädda Barnen använder sig av ett relativt mått vilket bara är halva sanningen.⁶⁴ Min analys visar att förvirringen i just debatten kring Rädda Barnens

⁶⁴ Martin Liby Alonso, Siffror spelar roll, *Liberal Debatt*, 2013-03-01.

rapport består i att de använder sig av ett absolut mått som måste förstås relativt till den svenska kontexten. Eftersom detta enligt min egen tolkning är en slags hybrid av definitionerna absolut fattigdom och relativ fattigdom kan förvirringen kring vilken definition som används rota sig i detta.

Grunden till förvirringen ligger således i att man dels inte förstått vilken definition Rädda Barnen använt sig av och dels att man inte riktigt har klart för sig vad respektive definition innebär. Använder man sig av en felaktig definition i förhållande till vad som är relevant för debatten kan detta resultera i att argumentation och slutsats inte blir giltig.

“Att den statistik som Rädda Barnen använt sig av i första hand rör relativ och inte absolut fattigdom var ingen nyhet.”⁶⁵

“Samtidigt ska man ha i minne att det mått Rädda Barnen använder är relativt.”⁶⁶

Syftet med citaten är att visa på hur definitionerna används felaktigt, kritikerna som här hävdar att Rädda Barnen använder sig av ett relativt mått har således blandat ihop den absoluta fattigdomen som mäts i relation till svenska förhållanden med det relativa måttet. Absolut fattigdom måste enligt Rädda Barnen förstås relativt till den svenska kontexten, det får inte blandas ihop med det relativa måttet som i sig mäter relationen mellan inkomsttagare och därmed framför allt ser till inkomstspridningen och ojämlikheten i ett land.⁶⁷ Detta kan i sig vara ett stort problem då många hävdar att inkomstspridningen ökar i Sverige⁶⁸ men är inte relevant i debatten vad gäller Rädda Barnens rapport och definitionen absolut fattigdom i svensk kontext. Det jag vill poängtera är att användning av rätt definition är avgörande för att man ska kunna delta i debatten utan att förvirring och missförstånd skapas.

⁶⁵ Martin Liby Alonso, Siffror spelar roll, *Liberal Debatt*, 2013-03-01.

⁶⁶ Jonas Duvborn, Barnfattigdomen och relativitetsteorin, Ledare, *Kristianstadsbladet*, 2012-03-15.
<http://www.kristianstadsbladet.se/opinion/huvudledare/article1614259/Barnfattigdomen-och-relativitetsteorin.html>

⁶⁷ Rädda Barnen, *Frågor och svar om barnfattigdom i Sverige*, 2013-05-27, (sidnummer ej angivet).
<http://www.raddabarnen.se/Documents/vad-vi-gor/sverige/samhallets-ansvar/barnfattigdom/Fr%C3%A5gor%20och%20svar%20om%20barnfattigdom%20i%20Sverige.pdf>

⁶⁸ Sara Abdollahi, Slutar barnfattigdomen finnas om vi blundar för den?, *Sourze*, 2013-05-04.
http://www.sourze.se/Slutar_barnfattigdomen_finnas_om_vi_blundar_f%C3%B6r_den_10808076.asp

5.1.2 Oenighet kring begreppen

Det är inte endast förvirringen kring definitionerna som är central i debatten utan även oenigheten kring vilket begrepp man faktiskt bör använda.

”Låt oss emellertid reservera begreppet "barnfattigdom" till alla barn bland de jordinvånare som i bästa fall just denna dag har lyckats uppbringa en liten skål ris till sitt dåliga dricksvatten.”⁶⁹

Det finns kritiker som menar att det inte finns något som kan kallas barnfattigdom i Sverige och som i det givna citatet ovan hävdar att man bör spara konceptet fattigdom till de verkligt fattiga, de som faktiskt lever under gränsen för det internationella måttet för absolut fattigdom, det vill säga 1 USD per dag.⁷⁰ Det kritikern i denna artikel hävdar genom att säga att det inte finns några fattiga barn i Sverige blir giltigt eftersom kritikern använder sig av det absoluta måttet om 1 USD per dag. Som jag tidigare har nämnt har vi i princip inga fattiga barn i Sverige om vi använder oss av den ”internationella” definitionen. Detta är ett väldigt intressant argument och det finns både giltighet och sanning i det. Kritikern utmanar Rädda Barnens mått och menar att definitionen man bör använda sig av är absolut fattigdom givet den internationella kontexten. Rädda Barnen poängterar i den här frågan att argumentet har viss relevans men att fattigdom i resten av världen inte har något att göra med fattigdom i Sverige. Terése Bergsten, kommunikatör för Rädda Barnens regionkontor i Malmö;

”Jag menar ju att barn som lever i socialt och ekonomiskt utsatta situationer i Sverige inte blir behjälpt av att man säger att de inte är fattiga om man jämför med barn i andra länder. Bådas situation ska tas på allvar men har inte med varandra att göra på det sättet. [---]Det är den enskilda individens möjligheter för att få så bra framtidsmöjligheter som möjligt som måste vara det avgörande. Och man finns ju till i den verklighet man befinner sig i. Inte i en som är hundratals mil bort.”⁷¹

⁶⁹ Sture Boström, Reservera fattigdomsbegreppet till de riktigt fattiga, Insändare, *Bohusläningen*, 2013-03-15.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Intervju via mailkontakt: Terése Bergsten, Kommunikatör, Rädda Barnen Region Syd, 2013-05-26.

Det Terése Bergsten påtalar kan man vidare koppla till Adam Smith som i den här diskussionen skulle mena att det är situationen i relation till omgivningen som är relevant när det handlar om fattigdom.⁷² Detta går även att förstå i relation till hur Rädda Barnen knyter an sin definition till vad barnkonventionen uttrycker i artikel 27, det vill säga att landet utifrån sina resurser ska tillgodose barnets rätt till skälig levnadsstandard.⁷³

Det finns vissa kritiker som även hävdar att det enda relevanta måttet i svensk kontext är det relativa måttet.⁷⁴ Detta är som jag nämnde tidigare enligt mig mer ett mått på hur ojämlikheten ser ut i ett land och således inte relevant för diskussionen om de som är allra mest utsatta i ett samhälle. Även om den relativa fattigdomen indikerar på ungefär samma siffror som Rädda Barnens mått står det ändå i relation till vad övriga befolkningen tjänar och har ingenting att göra med vad som faktiskt är nödvändigt för överlevnad. Med detta sagt kan det enligt ett relativt mått finnas antingen väldigt många fattiga eller inga alls beroende på hur inkomsterna är fördelade i ett land. Detta är således ett väsentligt mått för att undersöka hur mycket det skiljer sig mellan låginkomsttagare respektive höginkomsttagare men inte relevant för att se vilka som lever under gränsen för skälig levnadsstandard.

5.2 Argumentationsanalys: Problematik kring mätningar

Som jag tidigare nämnde har jag sett ett skifte i fokus vad gäller kritiken kring rapporterna och de invändningar som är de mest återkommande vad gäller tidigare rapporter är data och siffror. Det kritiker menar är att man i rapporten har missat stora områden och att siffrorna därför inte blir tillförlitliga.⁷⁵

I teorikapitlet presenterade jag Miles Coraks teorier kring mätningar av barnfattigdom. Framför allt diskuterar han tre enligt honom relevanta utmaningar. De invändningar som följer här har viss relevans i vad Corak anser vara problematiskt framför allt rörande utmaningen om hur man bör räkna fattiga.

⁷² A. Smith, 1843, s. 368.

⁷³ Rädda Barnen, *Frågor och svar om barnfattigdom i Sverige*, 2013-05-27, (sidnummer ej angivet).
<http://www.raddabarnen.se/Documents/vad-vi-gor/sverige/samhallets-ansvar/barnfattigdom/Frågor%20och%20svar%20om%20barnfattigdom%20i%20Sverige.pdf>

⁷⁴ SIGNERAT, Fåtal fattiga i Sverige, *Upsala Nya Tidning*, 2103-03-06.
<http://www.unt.se/ledare/fatal-fattiga-i-sverige-2309464.aspx>

⁷⁵ Bibi Häggström, Dansk lön ger färre fattiga barn, *Sydsvenskan*, 2011-03-24.
<http://www.sydsvenskan.se/malmo/dansk-lon-ger-farre-fattiga-barn/>

En vanlig invändning i debatten är att man missar de personer som till exempel gränspendlar mellan två länder, det vill säga personer som bor i Sverige men jobbar i till exempel Danmark eller Norge.⁷⁶ Denna andel personer är då alltså folkbokförda i Sverige men får sin inkomst registrerad i ett annat land och kan i vissa fall därför räknas till den skara som ligger under gränsen för låg inkomststandard.⁷⁷ Detta innebär att mätningarna till viss del blir missvisande då dessa personer inte alls bör räknas in under kategorin låg inkomststandard.

En annan vanlig invändning som man kan se i debatten är att siffrorna inte är dagsaktuella. Eftersom rapporten som publicerades 2011 gäller för inkomstår 2009 är siffrorna i rapporten inte tillräckligt uppdaterade.⁷⁸ Något som kan kopplas till denna invändning är att de arbeten som gjorts både kommunalt och på riksnivå för att förbättra situationen de senaste cirka två åren sedan mätningarna gjordes inte är inräknade i rapporten och därför också pekar på att rapporten inte är tillräckligt aktuell i sina fakta.⁷⁹

En invändning som också är aktuell är att personer som nyligen kommit till Sverige räknas in i mätningarna. En stor del av dessa barn är flyktingbarn vilket enligt vissa kritiker innebär att siffrorna blir felaktiga.⁸⁰ Det främsta argumentet som tas upp i den här debatten är att man som nykomling, då framför allt som flykting, i ett land har svårare att skaffa sig en stabil ekonomi och därför inte borde räknas in i en sådan mätning. Det är naturligt att man som etablerad i ett land har bättre ekonomi. Man menar här på att Rädda Barnen borde ändra fokus i sina undersökningar och i stället rikta in sig på implementera barns rättigheter på annat sätt i stället för i kvantitativa undersökningar.⁸¹

Det som i den här debatten för mig är intressant är hur man väljer att räkna de fattiga. Det Corak poängterade i sin text är att det vid mätningar av barnfattigdom blir bortfall och påslag då det inte finns något mått som är giltigt för alla situationer.

⁷⁶ Bibi Häggström, Dansk lön ger färre fattiga barn, *Sydsvenskan*, 2011-03-24.
<http://www.sydsvenskan.se/malmo/dansk-lon-ger-farre-fattiga-barn/>

⁷⁷ T. Salonen, 2012:2, s. 28.

⁷⁸ Jonas Duveborn, Barnfattigdomen och relativitetsteorin, Ledare, *Trelleborgs Allehanda*, 2012-03-15. <http://www.trelleborgsallehanda.se/opinion/ledare/article1614279/Barnfattigdomen-och-relativitetsteorin.html>, Gunnar Axén, Alliansen tar ekonomisk utsatthet på stort allvar, *Ystads Allehanda*, 2012-03-20. <http://www.ystadsallehanda.se/tycktil/article1614972/Alliansen-tar-ekonomisk-utsatthet-pa-stort-allvar.html>

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Petter Birgersson, Där barnen får det bättre, Ledare, *Ystads Allehanda*, 2012-12-08.
<http://www.ystadsallehanda.se/opinion/huvudledare/article1766186/Dar-barnen-far-det-battre.html>

⁸¹ Ibid.

Det invändningarna hävdar är att mätningarna på ett eller annat sätt visar fel siffror, antingen att de inte är dagsaktuella eller att man räknar med personer som inte borde räknas med.

Dessa invändningar har naturligtvis viss relevans när man ser till rapporten, det är svårt att argumentera emot att det blir vissa påslag vid mätningarna. Det som dock även är relevant att ha med i beräkningarna är de bortfall som också blir vid kvantitativa mätningar. Rädda Barnen menar att det påslag som blir av de personer som gränspendlar vägs upp av det bortfall som blir när man inte räknar med de personer som lever med till exempel löneutmätning eller skuldsanering. Detta innebär att dessa hushåll lever på existensminimum men ändå har en registrerad inkomst och räknas därför inte in under gränsen för fattigdom.⁸²

Det som är viktigt att förstå när det kommer till felaktiga data är att rapporterna ändå ger en god indikation på att fattigdom är ett problem i Sverige. Det man måste fråga sig är om det är relevant att se till små differenser som uppstår i en statistisk rapport när det totala antalet uppgår till 242 000 fattiga barn. Jag hävdar att det inte är det. Visst spelar siffror roll men även om differensen ligger på 1000 barn eller 10 000 barn finns det ändå långt över 200 000 barn som lever under gränsen för vad som definieras som skälig levnadsstandard. Detta i relation till vad Sverige som land har för resurser och förutsättningar borde inte vara acceptabelt.

⁸² Rädda Barnen, *Frågor och svar om barnfattigdom i Sverige*, 2013-05-27, (sidnummer ej angivet). <http://www.raddabarnen.se/Documents/vad-vi-gor/sverige/samhallets-ansvar/barnfattigdom/Frågor%20och%20svar%20om%20barnfattigdom%20i%20Sverige.pdf>

6. Slutdiskussion

I min slutdiskussion vill jag lyfta fram de allra mest centrala poängerna som jag har kommit fram till under arbetets gång. Syftet med uppsatsen var att genom att skapa ordning i debatten komma fram till vilket begrepp som har störst relevans i den allmänna diskussionen om barnfattigdom.

De viktigaste delarna i min uppsats har varit att redogöra för hur barnfattigdom tolkas i Sverige. Jag har belyst vilka olika definitioner som har relevans i debatten och hur dessa definitioner gång på gång feltolkas och på så vis skapar missförstånd.

Genom min analys har jag funnit några väsentliga punkter som ligger till grund för debatten. För det första har vi de olika definitionerna och hur dess användning skapar förvirring då man inte har klart för sig vilket begrepp som betyder vad och således inte kan föra en giltig argumentation. För att kunna vara delaktig i debatten måste man ha klart för sig vilken definition det är Rädda Barnen använder sig av för att sedan kunna kritisera åt det ena eller andra hållet. Det som framgår av analysen är att förvirringen grundar sig i det jag kallar en hybrid av absolut fattigdom och relativ fattigdom. Vad gäller Rädda Barnens definition av fattigdom är det således inte absolut fattigdom vs. relativ fattigdom utan man förenar här de två definitionerna.

Den andra centrala punkten är oenigheten kring definitionerna där vissa hävdar att fattigdom bör kopplas samman med den internationella definitionen av absolut fattigdom och är inte ett begrepp vi borde använda oss av i Sverige. Det Rädda Barnen dock gör gällande i den här frågan är att det inte finns någon relevans i att använda sig av det internationella måttet. De definierar barnfattigdom utifrån barnkonventionens artikel 27 som säger att skälig levnadsstandard ska tolkas utifrån vad landet i sig har för resurser och förutsättningar. Barnkonventionen utesluter således ett internationellt mått i relation till den nationella kontexten.

En del hävdar även att vi bör använda oss av ett relativt mått vad gäller fattigdom men enligt min egen åsikt belyser inte det relativa måttet vad som är relevant i den här debatten och det är det faktum att många barn lever under gränsen för vad som utifrån den svenska kontexten anses vara ett minimimått för skälig levnadsstandard. Ett relativt mått mäter inkomstspridningen och åskådliggör hur ojämlikheten i ett land ser ut, detta kan som tidigare konstaterats ha stor relevans i

Sverige men hör inte hemma i debatten om vad som krävs för att implementera barnets rätt till en skälig levnadsstandard som främjar dess utveckling.

En annan inte lika central del i min uppsats har varit att uppmärksamma vilka sorts invändningar som har funnits kring data och varför dessa har skapat en debatt. Jag har sett att det i de flesta fall handlar om siffror. Även om detta inte haft största fokus i min uppsats vill jag poängtera att det oavsett vissa differenser i mätningarna finns långt över 200 000 barn som i Sverige lever under gränsen för vad som enligt mig är ett korrekt mått för skälig levnadsstandard.

Det jag till slut vill poängtera är att det således inte är debatten kring mätningarna som har störst relevans i samhället eftersom det handlar om relativt små marginaler. I debatten kring definitionerna å andra sidan handlar det om den otroligt stora skillnaden mellan inga fattiga barn eller 242 000 fattiga barn och det är i den här frågan vi bör lägga fokus. Jag hävdar att vi först måste enas kring en definition av barnfattigdom innan vi tillsammans kan åtgärda problemet.

7. Referenser

Litteratur

Corak, Miles, *Principles and practicalities for measuring child poverty in the rich countries*, IZA Discussion Papers, No. 1579, 2005

Halldenius, Lena och Burman, Åsa, *Lathund i argumentationsanalys*, Mänskliga rättighetsstudier, Lunds Universitet, HT12, 2012

Smith, Adam, *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, Published by Thomas Nelson, Edinburgh, 1843

UNICEF, *Handbok om Barnkonventionen*, Printing Malmö AB, Malmö, 2008

Rapporter

Rädda barnen, *Barnfattigdomen i Sverige. Sammanfattning 2012:2*, Rädda Barnen, 2012

Salonen, Tapio, *Barns ekonomiska utsatthet under 1990-talet*, Rädda Barnen, 2002

Salonen, Tapio, *Barns ekonomiska utsatthet i Sverige årsrapport 2012:2*, Rädda Barnen, 2012

Dokument

FN:s konvention om barnets rättigheter, 1989, art 27

<http://unicef.se/barnkonventionen>

Elektroniska källor

FN-förbundet, Fattigdom, 2013-05-27, <http://www.globalis.se/Tema/Fattigdom>

Organisation for Economic Co-operation and Development, *Our mission*, 2012-05-27, <http://www.oecd.org/about/>

Rädda Barnen, *Frågor och svar om barnfattigdom i Sverige*, 2013-05-27

<http://www.raddabarnen.se/Documents/vad-vi-gor/sverige/samhallets-ansvar/barnfattigdom/Frågor%20och%20svar%20om%20barnfattigdom%20i%20Sverige.pdf>

Rädda Barnen, *Rädda Barnen kommenterar Uppdrag granskning*, 2013-01-16

<http://www.raddabarnen.se/lokalforeningar/syd/skane-land/7890/nyheter/radda-barnen-kommenterar-uppdrag-granskning/>

Statistiska Centralbyrån, 2013-05-27

http://www.scb.se/statistik/BE/BE0701/2000I02/BE51ST0002_15.pdf

Intervju

Intervju via mailkontakt: Terése Bergsten, Kommunikatör, Rädda Barnen Region Syd, 2013-05-26

Artiklar

Abdollahi, Sara, Slutar barnfattigdomen finnas om vi blundar för den? *Sourze*, 2013-05-04.

http://www.sourze.se/Slutar_barnfattigdomen_finnas_om_vi_blundar_för_den_10808076.asp

Axén, Gunnar, Alliansen tar ekonomisk utsatthet på stort allvar, *Ystads Allehanda*, 2012-03-20. <http://www.ystadsallehanda.se/tycktill/article1614972/Alliansen-tar-ekonomisk-utsatthet-pa-stort-allvar.html>

Birgersson, Petter, Där barnen får det bättre, Ledare, *Ystads Allehanda*, 2012-12-08
<http://www.ystadsallehanda.se/opinion/huvudledare/article1766186/Dar-barnen-far-det-battre.html>

Boström, Sture, Reservera fattigdomsbegreppet till de riktigt fattiga, Insändare, *Bohusläningen*, 2013-03-15

Duveborn, Jonas, Barnfattigdomen och relativitetsteorin, Ledare, *Trelleborgs Allehanda*, 2012-03-15

<http://www.trelleborgsallehanda.se/opinion/ledare/article1614279/Barnfattigdomen-och-relativitetsteorin.html>

Hägström, Bibi, Dansk lön ger färre fattiga barn, *Sydsvenskan*, 2011-03-24

<http://www.sydsvenskan.se/malmo/dansk-lon-ger-farre-fattiga-barn/>

SIGNERAT, Fåtal fattiga i Sverige, *Upsala Nya Tidning*, 2013-03-06

<http://www.unt.se/ledare/fatal-fattiga-i-sverige-2309464.aspx>